

Hulpverlening in de school; privacy en beroepsethiek

Kennisdelingsbijeenkomst

Privacy passend onderwijs & gegevensuitwisseling onderwijs en jeugdhulp

Amersfoort, 9 mei 2019

Waarom over 'toestemming'?

Privacy omvat

- eerbiediging persoonlijke levenssfeer >

vóór mei 2018 d.m.v. Wbp + sectorwetten, sinds mei 2018 door AVG + sectorwetten

- onaantastbaarheid lichaam > ook in sectorwetten tot uitdrukking

>> toestemming noodzakelijke voorwaarde voor leveren medische zorg, ggz, jeugdhulp, 'onderwijszorg'

informed consent = informatie'poot' en toestemmings'poot'

Waarom over 'toestemming'?

Te onderscheiden:

Toestemming voor 'bemoeienis' (medische zorg, ggz, jeugdhulp, onderwijszorg)

Toestemming voor delen van gegevens met derden

Voor rechtmatigheid van gegevens verwerken is toestemming lang niet altijd grondslag – bijv.: toegestaan door sectorwetgever ter uitoefening taak. Dan ook geen toestemming vragen aan betrokkene!

Goed hulpverlenerschap

Leidend beginsel bij (vrijwillige) hulpverlening is toestemming; een goed hulpverlener streeft naar instemming bij cliënt/patiënt/leerling en zonder toestemming is hulpverlening (in vrijwillig kader) niet mogelijk

Toestemmingsgedachte is gegrond op autonomiebeginsel maar ook op ervaring dat hulp niet effectief zal zijn als betrokkene niet instemt

Eigenaardigheid onderwijs: o. is geen hulpverlening; I en ouders hebben te 'dealen' met gedeeltelijke inperking autonomie (leerplicht, bevoegdheden schoolbestuur mbt. cijfers, overgaan, geschorst/verwijderd worden); wel zorg ihkv het onderwijs (binnen de schoolmuren) en tbv II samenwerking met externe zorgpartners (jeugdbeschermingstafel, RvdK, GI/gezinsvoogd, CJG)

Rode draad bijeenkomst: 'samenwerken'

Samenwerking scholen in SWV

Afstemming gemeente/BenW met Passend Onderwijs

Samenwerking scholen met ketenpartners (wijkteam, ggz, RvdK, GI en gezinsvoogd, preventie- zowel vwb. gezondheid als vwb. veiligheid en openbare orde)

Samenwerking in de school (orthopedagoog/psycholoog met leerkrachten, IB-er, zorgcoördinator, schoolleider/directeur)

Rode draad: 'samenwerken'

Samenwerken met ouders en leerling!

Daarin is werken op basis van toestemming (niet 'toestemming' als in art. 6 AVG!) het streven

Art. 6 noemt als grondslagen voor rechtmatige gegevensverwerking:

Toestemming

Uitvoering van overeenkomst

Voldoen aan wettelijke plicht

Bescherming vitaal belang

Algemeen belang of uitoefening openbaar gezag

Behartiging gerechtvaardigd belang

Rode draad 'samenwerken'; samenwerken als in 'goed' samen werken

Bij samenwerking belangrijk dat iedere partij in samenwerking zich realiseert in wat voor een soort normatief kader de andere partijen werken:

jeugdhulpverleners (pedagogen, psychologen, maatschappelijk werkers) hebben bijv. een beroepsgeheim

jeugdbeschermers hebben beroepsgeheim maar anders van aard door andere rol t.o.v. ouders en jeugdige

(school)artsen, jeugdverpleegkundigen hebben beroepsgeheim

Allen vallen onder tuchtrecht, kunnen niets doen zonder toestemming van beide gezagdragende ouders

Rode draad 'samenwerken'; samenwerken als in 'goed' samen werken

Voor 'onderwijsbeslissingen' is toestemming één van de ouders voldoende (Algemeen deel BW)

Voor 'zorgbeslissingen' toestemming van beide gezagdragende ouders nodig (sectorwet – WGBO)

Rode draad 'samenwerken'; samenwerken als in 'goed' samen werken

Leerkrachten hebben geen wettelijk beroepsgeheim, geen beroepsgeheim ogv. een beroepscode, vallen niet onder tuchtrecht

IB-ers idem

Leerplichtambtenaar heeft geen beroepsgeheim

Wijkagent idem

Inhoud rol relevant voor 'toestemming'?

Hulpverleners hebben verschillende rollen in de school

- werknemer of opdrachtnemer van het schoolbestuur
- hulpverlener van de leerling
- collega/adviseur van de leerkracht/IB-er, lid van het zorgteam

Is de inhoud van de rol relevant voor het leerstuk 'toestemming'?

Welke beroepsethische kwesties kunnen er spelen bij ieder van die rollen in de samenwerking en in de hulpverlening?

Personen- en familierecht

Burgerlijk Wetboek boek 1 personen- en familierecht:

een minderjarige (jeugdige 0 t/m 17 jaar) dient onder gezag te staan. Eenhoofdig gezag is voldoende. Wijzigingen staan in Centraal Gezagsregister.

Gezag bij een (getrouwde of gescheiden) vader en een moeder is veel/meest voorkomend. Andere ouderschapsrelaties o.m.: gezag moeder, vader heeft alleen erkend; gezag moeder, vader is verwekker.

Minderjarigen worden (in rechte en in de praktijk) vertegenwoordigd door de ouder(s) met gezag of door een wettelijke voogd. Is niet de gezinsvoogd!

Vaders

Vader is

- a) de man met wie de moeder ten tijde van de geboorte van het kind is gehuwd of een geregistreerd partnerschap is aangegaan - **deze vader heeft met moeder gezag**;
- b) de man wiens huwelijk of geregistreerd partnerschap met de vrouw uit wie het kind is geboren, binnen 306 dagen voor de geboorte van het kind door zijn dood is ontbonden, zelfs indien de moeder was hertrouwd of een nieuw partnerschap had laten registreren (behoudens enkele uitzonderingen, zie wetsartikel) – **vader heeft en houdt gezag**;
- c) de man die het kind heeft erkend (geen gezag!);
- d) de man wiens vaderschap gerechtelijk is vastgesteld (geen gezag!); of
- e) de man die het kind heeft geadopteerd (artikel 1:199 BW). De **adoptief vader heeft gezag**.

Hulpverlener als werknemer/opdrachtnemer

Hv in hoedanigheid van hulpverlener jegens de Il (opvang, begeleiding, onderzoek): toestemming gezagdragende ouders en Il (afh. van leeftijd) noodzakelijk

Hv heeft daarnaast een arbeidsrechtelijke relatie met schoolbestuur of een relatie o.b.v. ovk van opdracht

Ongeacht werknemer op opdrachtnemer: in hoedanigheid van hv professionele autonomie

Hulpverlener van de leerling

Voor bemoeienis is toestemming nodig van gezagdragende ouders en van II indien 12 jaar of ouder

Beroepsethische knelpunten kunnen zijn:

Er komt geen overeenstemming uit het op overeenstemming gericht overleg

De ouders vinden de bemoeienis niet nodig

De leerling vindt de bemoeienis niet nodig

De ouders of de II van 11+ zijn het niet eens met een professioneel oordeel van de hv

De hulpverlener als collega in het team

De hv in zijn/haar hoedanigheid van adviseur van de leerkracht of de IB-er is niet afhankelijk van de toestemming van de ouders van de leerling noch van de leerling

De vooronderstelling is dat de hv de leerkracht adviseert hoe te handelen bij leerlingen met gedrag X

Een observatie van de klas met feedback aan de leerkracht op groepsniveau: toestemming ouders en IIn niet nodig

Een observatie van leerling Jan (ouder dan 11) met een advies aan de leerkracht, gebaseerd op bevindingen van de hv over Jan kan *niet* zonder toestemming ouders en van Jan

Toesteming nodig voor informatie aan RvdK, Veilig Thuis, VIR?

Spreekrecht jegens de Raad voor de Kinderbescherming, Veilig Thuis, *meldrecht* in VIR

Zorgvuldigheidsvoorwaarden: niet telefonisch, bespreek antwoorden vooraf met betrokkene, biedt deze de mogelijkheid om de info aan te vullen en verder noodzakelijk, proportioneel

Spreekplicht wanneer de gezinsvoogd het vraagt (ots) en het mag ook uit eigen beweging door degene die beroepshalve informatie over de jeugdige of het gezin heeft

Art. 7.1.4.1 Jw – meldrecht VIR

Art. 7.1.4.1: “Een meldingsbevoegde [zoals medewerker school/kinderopvang, werker JGZ/zorg/MO/jeugdhulp, politie/justitie, ambtenaar W&I] **kan** zonder toestemming van de jeugdige of zijn wettelijk vertegenwoordiger en zo nodig met doorbreking van de op grond van zijn ambt of beroep geldende plicht tot geheimhouding, een jeugdige melden aan de verwijsindex indien hij een redelijk vermoeden heeft dat de jeugdige door een of meer van de hierna genoemde risico's in de noodzakelijke condities voor een gezonde en veilige ontwikkeling naar volwassenheid daadwerkelijk wordt bedreigd: ...”

jeugdige staat bloot aan geweld, verwaarlozing; heeft psychische problemen, verslaving(en), ernstige opgroei- of opvoedingsproblemen, is minderjarig en moeder/zwanger, is schoolverzuimer/voortijdig schoolverlater, heeft financ. problemen, geen vaste woon- of verblijfplaats, is gevaar voor anderen, vertoont crimineel gedrag, heeft ouders die ernstig tekortschieten in zorg/opvoeding, staat bloot aan risico's door etniciteit

Art. 7.3.11 lid 4 Jw - spreekplicht jegens gezinsvoogd

Derden die beroepshalve beschikken over informatie over een onder toezicht gestelde minderjarige, over diens verzorging en opvoeding of over de ouder of de voogd

verstrekken de gecertificeerde instelling die de ondertoezichtstelling uitvoert deze informatie

mits die noodzakelijk kan worden geacht voor de uitvoering van de ondertoezichtstelling

desgevraagd of **kunnen** die uit eigen beweging **verstrekken**

zonder toestemming van de betrokkenen en indien nodig met doorbreking van de plicht tot geheimhouding.

Meldrecht en meldplicht in vernieuwde meldcode

1. In kaart brengen van signalen
2. Overleggen met collega en eventueel raadplegen geweld of letselduidingdeskundige en/of consult bij Veilig Thuis
3. Gesprek met cliënt, tenzij ... (risico van meer onveiligheid in systeem of onveiligheid voor hulpverlener, bijv. door vertrouwensbreuk)
4. Wegen van het geweld of de kindermishandeling, bij twijfel altijd VT raadplegen
5. Melden als geweld acuut of structureel is; als geweld niet acuut of structureel is, beslissen of hulp organiseren of verlenen mogelijk is, zo niet, melden.

Vanaf 2019: beroepsgroepen dienen toetsingskader voor afwegen wel/geen hulp te hebben ontwikkeld en professional dient dit te hanteren bij stap 5

Uitweg zoeken uit een dilemma/cvp

In normatieve/deontologische zin geen 'goede' of 'foute' keuze

Wel gelden procedurele zorgvuldigheidseisen:

- objectivering casus
- collegiaal consult
- voorgenomen besluit toetsen op noodzaak, proportionaliteit, doeltreffendheid
- transparantie jegens betrokkenen
- verslaglegging

Samenvatting

Belangrijk om onderscheid te maken tussen toestemming voor bemoeienis en toestemming voor delen van gegevens

Toestemming voor het verwerken van gegevens is lang niet altijd de grondslag; dan ook geen toestemming (in juridische zin) vragen. Wekt suggestie van autonomie van de betrokkene die er niet is op dat punt

Beroepsethisch gezien streeft een goede hv naar het verkrijgen van instemming op wat hij/zij doet voor/met de leerling

Voor effectieve samenwerking is kennis van elkaars normatieve kaders belangrijk

Het is in een aantal situaties (wet scheidt recht of plicht; goed hulpverlenerschap verlangt het; uitkomst cvp-redenatie) op juridische grond dan wel ogv. van toepassing beroepsnorm (dus beroepsethisch bezien) toegestaan om zonder toestemming van betrokkene(n) gegevens te delen met derden